

ԼՈՒՍԻՆԵ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԵՊՀ-ի ընդհանուր հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ,
Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու

ՏԱԹԵՎ ՄԻՍՈՆՅԱՆ

ԵՊՀ-ի ընդհանուր հոգեբանության ամբիոնի մագիստրոս

ԱՐՏԱԿ ԳՈՒԼՅԱՆ

«Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի
իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ուսումնական մասի պետ

**ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Ուսումնասիրված է ՀՀ-ում քրեակատարողական հիմնարկներում իրենց պատիժը կրող դատապարտյալների սոցիալ-հոգեբանական առանձնահատկությունները: Ըստ ներկայումս գործող չափորոշիչների ընտրանքը բաժանվել է երկու խմբի: Անցկացվել է սոցիալ-հոգեբանական գործոնների միջխմբային համեմատական վերլուծություն: Հայտնաբերվել են հավաստի միջխմբային տարբերություններ, ըստ սոցիալական առանձնահատկությունների, ինչպես նաև՝ ըստ հոգեբանական գործոնների, մասնավորապես, ըստ էգոցենտրիզմի, ինքնավերահսկման և ինքնագնահատականի:

Հիմնաբառեր- դատապարտյալներ, պրոբացիոն ծառայություն, ագրեսիվություն, կարկանդակություն, հարողակցում, ինքնավերահսկում, էգոցենտրիզմ:

Մեր երկրում դեռևս 90-ական թվականներից սկիզբ առած դատաիրավական բարեփոխումների շրջանակներում տեղի ունեցան մի շարք օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք իրենց ազդեցությունն ունեցան ՀՀ քրեական քաղաքականության վրա ընդհանրապես, և պատժողական քաղաքականության՝ մասնավորապես: Արդարադատության ոլորտում մեկնարկված և մինչև օրս շարունակվող բարեփոխումները նպատակ ունեն ստեղծելու մի պետություն, որը հիմնված կլինի օրենքի գերակայության, ժողովրդական արժեքների, Մարդու իրավունքների պաշտպանության վրա [2-7]: Արդարադատության ողջ համակարգում իրականացվող բարեփոխումները պետք է ենթադրեն ազատագրված ավանդական գաղափարախոսությունից անցում կատարել վերասոցիալականացման և վերականգնողական արդարադատության գաղափարախոսությանը, որի էությունը ազատագրված անցումն ապահովող միջոցներով պատժի նպատակների հասնելն է՝ պրոբացիոն ծառայությունների գործունեության արդյունքում: Հայաստանի Հանրապետությունը որդեգրել է ազատագրված ավանդական գաղափարախոսությունից վերականգնողական արդարադատության անցման ուղին՝ կարևորելով ազատագրված անցման ուղին՝ կարևորելով ազատագրված անցման ուղին հանդիսացող պատժատեսակների կիրառման հնարավորությունների ստեղծումն ու ընդլայնումը [3-5]:

Այս առումով անփոխարինելի նշանակություն է ունենում Պրոբացիոն ծառայության սոցիալական ազդեցությունը, որի շրջանակներում հասարակության համար նվազ ռիսկային գնահատված անձիք իրենց պատասխանատվությունն ու պատի-

ժը կրեն հասարակությունում՝ գերծ մնալով քրեակատարողական հիմնարկների բացասական մի շարք հետևանքներից: Ներկայումս քրեական իրավունքը ավելի շատ ուշադրություն է սկսել դարձնել հանցագործություն կատարած անձանց սոցիալական վերաինտեգրմանը և հանցագործությունների դեմ պայքարող հատուկ կանխարգելիչ միջոցառումներին: Արդյունքում ձևավորվել են նոր, այնպիսի պատժամիջոցներ, ինչպիսիք են՝ գրավը, տնային կալանքը, որոշ իրավունքների սահմանափակումը և այլն: Մինչ օրս այլընտրանքային պատժի իրավունքը սահմանվել է նրանց կատարած հանցագործության ծանրությունով, ինչը դեռ բավարար պայման չէ, ախտորոշելու համար, արդյո՞ք հանցանք կատարած անձնավորությունը նորից կդիմի հանցանքին, թե՛ ոչ:

Հիմնվելով, վերոնշյալի վրա, մենք ենթադրեցինք, որ պրոբացիոն ծառայության ներդրման արդյունավետությունը պայմանավորված է ոչ միայն պատժի ծանրությամբ, այլ նաև դատապարտյալի հոգեբանական առանձնահատկություններով:

Հետազոտության *նպատակն է* կատարել հոգեբանական գործոնների ձևավորվածության և արտահայտվածության ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն՝ ըստ համապատասխան չափորոշիչների պրոբացիոն ծառայությանը ենթակա և ոչ ենթակա դատապարտյալների մոտ, ինչպես նաև դուրս բերել պրոբացիոն ծառայությանը ենթակա դատապարտյալների հոգեբանական դիմանկարը:

Նպատակին հասնելու համար առաջադրվեցին հետևյալ խնդիրները՝

- ուսումնասիրել դատապարտյալների հոգե-

բանական առանձնահատկությունները,

• կազմել պրոբացիոն ծառայությանը ենթակա և ոչ ենթակա անդամների հոգեբանական դիմանկարները:

Հետազոտության օբյեկտն է պրոբացիոն ծառայության հոգեբանական բաղադրիչը:

Հետազոտության առարկան պրոբացիոն ծառայության ենթակա և ոչ ենթակա դատապարտյալների հոգեբանական առանձնահատկությունները:

Հետազոտությանը մասնակցել են 30 ՀՀ դատապարտյալներ, որոնք, ծանոթանալով հետազոտության նպատակի և ընթացքի հետ, տվել են իրենց գրավոր կամ բանավոր համաձայնությունը: Հետազոտության ընտրանքը ըստ առկա չափորոշիչների բաժանվել է երկու խմբի՝ նվազագույն շեմ սահմանված 70 միավորը գերազանցող դատապարտյալները ներառվել են 1-ին խմբի մեջ, ովքեր ենթակա չեն պայմանական վաղաժամկետ ազատվելուն (34%), իսկ 2-րդ խմբի մեջ ընդգրկվել են 65 միավորը չգերազանցող դատապարտյալներ, այսինքն ովքեր ենթակա են պայմանական վաղաժամկետ ազատվելուն դիմելու (66%):

Հետազոտվողների հոգեբանական դիմանկարի պարզաբանման նպատակով կիրառել ենք անկետավորման, թեստավորման և գրույցի մեթոդները:

Թեստավորման մեթոդի շրջանակներում կիրառել ենք հետևյալ մեթոդիկաները՝

1. Հ. Այգենկի «Հոգեկան վիճակների ինքնագնահատման մեթոդիկա»,
2. Ինքնագնահատականի մակարդակի ախտորոշման մեթոդիկա՝ ըստ Կազանցևայի,
3. Էզոցենտրիկ գուգորությունների թեստ,
4. Հաղորդակցական և կազմակերպչական հմտություններ,
5. Կամային ինքնավերահսկման ախտորոշում:

Հետազոտության արդյունքները և դրանց վերլուծությունը. Հետազոտվողների 55%-ը ամուսնացած էին, 5%-ը՝ ամուրի, իսկ 40%-ը ամուսնալուծված էին:

Դատապարտյալների հոգեբանական գործոնների համեմատական վերլուծությունը ցույց տվեց, որ 1-ին խմբի հարցվածների 15.5%-ը ընտանիքի անդամներից բացի ոչ մեկի հետ չի շփվում: Այս ցուցանիշը խոսում է այն մասին, որ ռեադապտացիայի համար անհրաժեշտ դրական սոցիալական կապերը բացակայում են: 2-րդ խմբի մոտ այլ պատկեր է ստացվել. հարցվածների 35.5%-ը նշել են, որ շփվում են ընտանիքի անդամների հետ: Հետևաբար, նրանց մոտ ռեադապտացիայի համար կան անհրաժեշտ սոցիալական կապեր:

Գրեթե նույն տվյալներն ենք նաև ստացել այն հարցումների արդյունքից, թե արդյո՞ք ստանում են նյութական աջակցություն իրենց ընտանիքի անդամներից. 1-ին խմբի անդամների միայն 15%-ն է ստանում նյութական աջակցության, իսկ 2-րդ խմ-

բի 30%-ը պատասխանել են, որ ստանում են նյութական աջակցություն: Հարցված անձանց զգալի մասը դեռևս անչափահաս տարիքից հակահասարակական կամ հանցավոր վարք դրսևորելու փորձ են ունեցել: Այս առումով, հատկանշական է, որ անչափահաս տարիքում ոստիկանությունում հաշվառված է եղել 1-ին խմբի հարցվածների 17%-ը, իսկ 2-րդ խմբում՝ 25%-ը:

Աշխատանք և կրթություն ստանալու հնարավորությունների բացակայությունն ընդգծվել է որպես հանցագործություն կատարելու առաջնային պատճառներից մեկը, 2-րդ խմբի կրթական մակարդակը ի տարբերություն 1-ին խմբի՝ ավելի բարձր էր: Սակայն նրանք էլ նշում էին, որ, թեև բարձրագույն կրթություն ունեն, սակայն Հայաստանում իրենց մասնագիտությունները բնավ եկամտաբեր չեն, և դա էլ նշվել է հանցանք կատարելու հիմնական պատճառներից մեկը: Համեմատության կարգով նշենք, որ ՀՀ բնակչության 9%-ն ունի հիմնական կրթություն, 40%-ը՝ միջնակարգ, 20%-ը՝ բարձրագույն, 15 %-ը միջին մասնագիտական:

Կենսական կարիքները և հանցածին գործոնները, այդ թվում՝ աղքատությունը, մասնագիտական որակավորման բացակայությունը, հակահասարակական վարք դրսևորելը, շրջապատը և միջավայրը, ընտանեկան վիճակը, անձնային որակները, թմրամոլությունն ու խաղամոլությունը նպաստում են հանցանք կատարելուն, որի պատճառով դատվածության առկայության հետևանքով տվյալ անձինք դառնում են անմրցունակ աշխատանքային շուկայում, փոխվում են անձնային որակները, դառնում են հանցավոր ենթամշակույթի կրողները, անբարենպաստ են դարձնում ընտանեկան վիճակը, ինչպես նաև՝ փոխվում է հասարակական վերաբերմունքը և տվյալ անձինք սկսում են կրել տարբեր «պիտակներ»:

Ներկայացված տվյալները փաստում են ազատագրկման էական բացասական ազդեցության մասին հարցվածների կյանքի բոլոր ոլորտների վրա, ուստի պրոբացիոն ծառայության ներդրումը կնպաստի ադեկվատ սոցիալականացմանը՝ կանխելով դատապարտված անձի ինտեգրվելը «սպեցիֆիկ» ենթամշակույթին:

Սակայն, պրոբացիոն ծառայությունից օգտվելը պետք է պայմանավորվի ոչ միայն կատարած հանցանքի ծանրությունով և սոցիալական առանձնահատկություններով, այլ նաև հոգեբանական առանձնահատկություններով:

Ազատագրված անձանց հետ անցկացված «ինչը կարող է հանցանք կատարելուց հետ պահել» հարցազրույցների վերծրծությունը ցույց է տալիս, որ նրանց մեծ մասը նյութական դժվարությունը և աղքատությունը համարում են հանցագործություն կատարելու հիմնական պատճառ: Այսինքն, եթե չկան նյութական դժվարություններ, հանցագործության դիմելու ռիսկը նվազում է: Երկրորդ տեղում է սեփական արարքների գիտակցումը, նման պա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

տասխաններ տվել են համապատասխանաբար 20%-ը և 33.8%-ը: Հարցվածները մեկնաբանում էին, որ չեն հասկացել, որ հանցանք են գործում: Ինչպես երևում է պատասխաններից՝ ազատության գնահատումը կարող էր հետ պահել հանցանք կատարելուց, հատկապես 2-րդ խմբի մասնակիցների մոտ: Նաև նշվել էր ընտանիքի դերը հանցանքից հետ պահելու հանգամանքում և կրկին գերակշռում էր 2-րդ խմբի պատասխաններում (1-ին խմբում՝ 17.8% , 2-րդ խմբում՝ 21.8%):

Հարցվածների պատասխանների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հանցագործություն կատարելու դեպքում շրջապատի ազդեցությունն ավելի ուժեղ է եղել հատկապես 1-ին խմբի անդամների մոտ: Շրջապատի ազդեցության մասին խոսելիս հարկ է նշել, որ հարցված անձինք այն մատնանշել են որպես իրենց կողմից հանցագործություն կատարելուն դրդող գործոն: 1-ին խմբի հարցվածների 53%-ը նշել էին, որ իրենք ընտրել են այդ ենթամշակույթի կյանքը և սկսել են այդ ենթամշակույթին բնորոշ օրենքներով ու կանոններով ապրել, որից ելնելով էլ հայտնվել են քրեակատարողական հիմնարկում, սակայն որևէ բան փոխել նրանք չեն ցանկանում: Պետական օրենքներն ընդունում են 22%-ը, իսկ մնացած 25%-ը չեն ընդունում որևէ տեսակի օրենքներ: Իսկ 2-րդ խմբում ստացել ենք այլ պատկեր: Հետազոտվողների 36%-ը պատասխանել են, որ չեն առաջնորդվում տվյալ ենթամշակույթի օրենքներով, այլ ընդունում են պետական օրենքները: 24%-ը ընդունում են «ենթամշակույթի» օրենքները, իսկ մնացած 40%-ը չեն ընդունում օրենքները: Այս ցուցանիշները վկայում են ազատագրված վայրում գտնվող անձանց վրա այդ ենթամշակույթի ազդեցության վառ վկայության մասին՝ հատկապես 1-ին խմբի դատապարտյալների մոտ:

Հատկանշական է, որ հարցվածների հիմնական մասը ընտանիքի անդամների հետ հարաբերությունները գնահատել են որպես լավ: Սույն հետազոտության շրջանակներում դատապարտյալների ընտանիքի անդամների հետ հարցազրույցներ նախատեսված չեն եղել, հետևաբար, հնարավոր չի եղել ճշգրտել, թե, արդյո՞ք ընտանիքի անդամները հարաբերությունները նույն կերպ են գնահատում: Բացատրելով ընտանիքի հետ վատ հարաբերությունները՝ հարցվածները նշել են հետևյալ պատճառները.

- ամուսնալուծություն,
- վեճեր,
- երեխաները իրենց լքված են զգում,
- ընտանիքը մեղադրում է դատապարտյալին

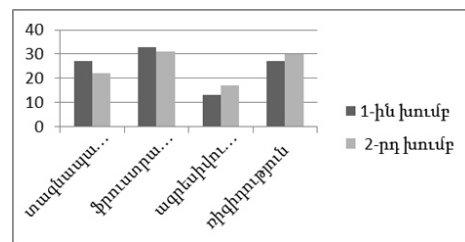
անընդհատ նյութական աջակցություն պահանջելու մեջ:

Սակայն, համապատասխանաբար 1-ին խմբում 40%-ը, 2-րդ խմբում 45%-ը ընտանիքի հետ հարաբերությունները գնահատել են որպես լավ: 2-րդ խմբի հետազոտվողները նաև նշել են, որ իրենք նաև նյութական աջակցություն են ստանում իրենց

ընտանիքից (40%), իսկ 1-ին խմբում այլ ցուցանիշ է: Նրանց 19%-ը նշեցին, որ ընտանիքի հետ լավ հարաբերությունները սահմանափակվում են միայն հեռախոսային զրույցներով, նրանք չեն ունենում տեսակցություններ հարազատների հետ և ոչ մի օգնություն չեն ստանում, ինչը դժվարեցնում է քրեակատարողական հիմնարկում իրենց կարիքները հոգալու խնդիրը: Այստեղից էլ նրանք դասակարգվում են ավելի ցածր սոցիալական խավերի շարքին և դրանով իսկ ստանում են նոր կարգավիճակ:

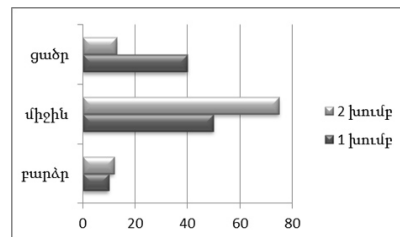
Ինչպես արդեն նշել էինք, մեր դատապարտյալների հոգեբանական առանձնահատկությունների ախտորոշման համար կիրառվել է թեստերի փաթեթ, որի արդյունքները ներկայացված են ստորև:

Այսպես, օրինակ, ըստ Հ. Այզենկի «Հոգեկան վիճակների ինքնագնահատման թեստի» բացահայտվել է, որ 1-ին խմբի հետազոտվողների 27% բնութագրվում էին բարձր տագնապայնությամբ, 13%-ը՝ ագրեսիվությամբ, 27%-ը կարկանդակությամբ, 33%-ը՝ ֆրուստրացիայով: Այն դեպքում, երբ 2-րդ խմբի հետազոտվողների մոտ գրանցվել էր հետևյալ պատկերը՝ բարձր տագնապայնությամբ օժտված էին հետազոտվողների 22%-ը, ագրեսիվությամբ՝ 17%-ը, ֆրուստրացիայով՝ 31%-ը և կարկանդակությամբ՝ 30%-ը (տես նկ.1):

Նկ. 1. Հոգեկան վիճակների ինքնագնահատման ցուցանիշների արտահայտվածությունը հետազոտվող խմբերում:

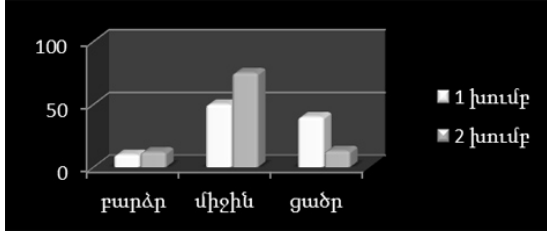
Ըստ Ա. Կազանցևայի ինքնագնահատականի թեստի հայտնաբերվել է, որ 1-ին խմբի հետազոտվողների 40%-ը բնութագրվում էին ցածր ինքնագնահատականով, 53%-ը միջին, իսկ 7%-ը՝ բարձր մակարդակով: Սիևնույն ժամանակ 2-րդ խմբի հետազոտվողների 15%-ը բնութագրվում էին ցածր ինքնագնահատականով, 80%-ը՝ միջին, իսկ 5%-ը՝ բարձր մակարդակով (տես նկ.2):

Նկ. 2. Ինքնագնահատականի մակարդակի տոկոսային արտահայտվածությունը հետազոտվող խմբերում:

Ըստ էզոցենտրիկ զուգորդությունների թեստի հայտնաբերվել է, որ 1-ին խմբի հետազոտվողների

40%-ը բնութագրվում են էզոցենտրիզմի ցածր մակարդակով, 50%-ը միջին, 10%-ը բարձր: 2-րդ խմբի հետազոտվողների մեծամասնությունը բնութագրվում էր էզոցենտրիզմի միջին մակարդակով (75%), իսկ ցածր և բարձր մակարդակներով համապատասխանաբար՝ 13% և 12% (տե՛ս նկ.3):

Նկար 3. Էզոցենտրիզմի մակարդակի տոկոսային արտահայտվածությունը հետազոտվող խմբերում:

Ըստ հաղորդակցման և կազմակերպչական ընդունակությունների թեստի պարզվել է, որ երկու հետազոտվող խմբերում էլ մեծամասնությունը բնութագրվում էին նշված ընդունակությունների միջին մակարդակով: Նմանատիպ պատկեր գրանցվել է նաև ըստ կամային ինքնավերահսկման ախտորոշման մեթոդիկայի՝ երկու հետազոտվող խմբերում էլ ինքնատիրապետման և համառության միջին մակարդակով բնութագրվող անձինք գերակշռում էին: Միևնույն ժամանակ 1-ին խմբի հետազոտվողների 35 % բնութագրվում էին ինքնավերահսկման ցածր մակարդակով:

Այսպիսով, ստացված արդյունքները վկայում են այն մասին, որ դատապարտյալին վաղաժամկետ պայմանական ազատման կամ մեղադրային այլընտրանքային պատժի կիրառման ժամանակ միայն սոցիալական և իրավական մեթոդներով առաջնորդվելը բավարար չի արդյունավետությունը ապահովելու համար: Ինչպես ցույց տվեցին միջխմբային համեմատական տվյալները դատապարտյալների հոգեբանական առանձնահատկությունների վերաբերյալ, պրոբացիոն ծառայությանը ոչ ենթակա դատապարտյալները բնութագրվում էին ցածր ինքնագնահատականով, դեցենտրացիայի ձևավորվածության ցածր մակարդակով, ինչպես նաև՝ ինքնավերահսկման ցածր մակարդակով: Միևնույն ժամանակ, ըստ հոգեկան վիճակների՝ նշանակալի տարբերություններ չեն գրանցվել: Ստացված տվյալները վկայում են այն մասին, որ պրոբացիոն ծառայությանը ենթակա դատապարտյալների, իրենց պատիժը քրեակատարողական հիմնարկներում չկրելու դեպքում, կրկնահանգազորությունների կատարման հավանականությունը կնվազի: Միևնույն ժամանակ, մեր կողմից ստացված տվյալները փաստում են ներկայումս առկա չափորոշիչներում հոգեբանական և հոգեֆիզիոլոգիական բաղկացուցչի ներառման անհրաժեշտության մասին:

Ամփոփելով վերոնշյալը, կարելի է եզրակացնել, որ ըստ հետազոտության վերլուծության՝ այլընտրանքային պատիժների կիրառությունը և

պրոբացիոն ծառայության ներդրումը անհրաժեշտ է ընդլայնել, մասնավորապես առաջին անգամ հանցագործություն կատարելու դեպքում, քանի որ դրանք դրական ազդեցություն ունեն թե՛ դատախարակչական, թե՛ զսպող առումներով: Այս պատժամիջոցը պետք է զուգորդվի իրավախախտի հետ, պրոբացիոն ծառայության մասնագետների՝ հոգեբան, սոցիալական աշխատող, սոցիալական մանկավարժ, իրավաբան և այլն նպատակային աշխատանքով: Պրոբացիոն ծառայությունը կնպաստի ադեկվատ սոցիալականացմանը՝ կանխելով դատապարտված անձի ինտեգրվելը քրեակատարողան հիմնարկների ենթամշակույթին: Կարելի է նշել նաև այն հանգամանքը, որ դատապարտյալները մշտապես պայքարում են այլընտրանքային պատժի նշանակման համար ու այդ ժամանակահատվածում գիտակցված փոխվում են նրանց վարքային դրսևորումները, սակայն, որը չի խոսում առանցքային փոփոխությունների մասին: Պրոբացիոն ծառայություններից օգտվելու կարևոր նախապայման է հանդիսանում հոգեբանական և հոգեֆիզիոլոգիական դիմանկարի համապատասխանությունը տվյալ պատժամիջոցին:

Ինչպես ցույց տվեցին մեր հետազոտություններում ստացված տվյալները, ազատագրվումը թողնում է բացասական ազդեցություն դատապարտյալների կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտների վրա, մասնավորապես, այն նպաստում է անձի և նրա ընտանիքի հարաբերությունների վատթարացմանը, առողջական վիճակի վատթարացմանը՝ ոչ բավարար բժշկական աջակցության և ոչ առողջ բարոյահոգեբանական մթնոլորտի պատճառով: Բացի այդ, շրջապատի բացասական ազդեցությունը ավելի խիստ է արտահայտվում քրեակատարողական հիմնարկներում: Նշված փոփոխությունները ի վերջո հանգեցնում են կրկնահանգազորությունների քանակի ավելացմանը, քանի որ դատապարտյալները երկար տարիներ անցկացնելով այդ սոցիումում, ազատումից հետո դժվար են հարմարվում իրենց համար արդեն նոր դարձած սոցիումին, և որպես կանոն, շատ արագ նորից վերադառնում են քրեակատարողական հիմնարկներ [1]: Մեր իրականության մեջ դատապարտումը հիմնականում ուղեկցվում է դատապարտյալի մեկուսացմամբ, առանց հաշվի առնելու, որ ազատագրվումը կարող է իհարկե կիրառվել, սակայն այն շատ ավելի արդյունավետ կլինի, եթե այն իրականացվի ոչ միայն զուտ մարդուն մեկուսացնելու գործառույթներով, այլև համակցվի անձի ուղղման նպատակ ունեցող աշխատանքներով: Իսկ եթե առհասարակ թույլ է տրվում պատիժը պայմանական ազատագրվմամբ կրել, ապա դրա հետևանքները ավելի քիչ բացասական են, քանի որ նպաստում է ադեկվատ սոցիալականացմանը:

Այսպիսով, պրոբացիոն ծառայության ձևավորումը կարող է իր դրական դերն ունենալ կրկնահանգազորությունների կանխարգելման գործում, կնպաստի ընտանիքի անդամների հետ դրական

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

կապի ապահովմանը, քրեական միջավայրի հետ շփման հնարավորության սահմանափակմանը, դատապարտյալի սոցիալական պայմանների, սոցիալական ապահովության և բարեկեցության բարելավմանն ուղղված աջակցությանը:

Գրականության ցանկ

1. Գասպարյան Ա., Հովակիմյան Գ. Սոցիալական աշխատանքը քրեական արդարադատության համակարգում: Եր.: «ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական ինստիտուտ» ՊՈԱԿ, 2013. 174 էջ:
2. <http://www.osce.org/hy/yerevan/97036>
3. <http://www.justice.am/legal/view/article/556>
4. <http://www.osce.org/hy/yerevan/97036>
5. <http://www.justice.am/legal/view/article/598>
6. <http://www.justice.am/article/566>
7. <http://research.lawyers.com/glossary/probation.html>
8. <http://iravaban.net/70009.html>

Լուսինե Տեպանյան

Доцент кафедры общей психологии ЕГУ,
кандидат биологических наук

Գառնիկ Սիմոնյան

Магистр кафедры общей психологии ЕГУ

Արտակ Գուլյան

Начальник учебной части ГНКО «Центр правового
образования и осуществления реабилитационных программ»

РЕЗЮМЕ

Социально-психологические особенности осужденных, подлежащих службе пробации

Изучены социально-психологические особенности осужденных, отбывающих наказание в исправительных учреждениях РА. В соответствии с действующими стандартами выборка была разделена на две группы: 1-ую группу составили осужденные, не подлежащие службе пробации, 2-ую группу - осужденные, подлежащие службе пробации. Проведен межгрупповой сравнительный анализ социально-психологических факторов осужденных. Обнаружены значимые межгрупповые различия по социальным характеристикам осужденных, а также по выраженности психологических характеристик личности, в частности, по уровню эгоцентризма, самоконтроля и самооценки.

Ключевые слова: осужденные, служба пробации, агрессивность, ригидность, коммуникативность, самоконтроль, эгоцентризм.

Lusine Stepanyan

YSU, chair of General Psychology, associate of professor, Doctor of Biology

Tatev Simonyan

YSU, chair of General Psychology, master of Psychology

Artak Ghulyan

Head of the Educational Department of the “Legal Education and
Rehabilitation Programs’ Implementation Center” SNCO

SUMMARY

The socio-psychological features of convict undergone to probation service

The socio-psychological characteristics of convicts of correctional institutions of the Republic of Armenia was studied. In accordance with current standards sample was divided into two groups: the first group consisted of prisoners are not undergone to the probation service, the 2nd group- condemned to be the probation service. The intergroup comparative analysis of socio-psychological factors of convicts was conducted. The significant intergroup differences of social characteristics of convicted persons were found out. The significant intergroup differences of the psychological characteristics, in particular, the level of egocentrism, self-control and self-esteem was revealed.

Keywords: convict, probation service, aggressiveness, rigidity, communicativity, self-control, egocentrism.